

ÇAĞDAŞ İRAK TÜRKMEN ŞİİRİNDEN ÖRNEKLER

NUSRET MERDAN

Şiirde klâsik evrenin tüm ayrıntılarını yaşayan Irak Türkmen Şiiri, Nesrin Erbil (1934) ve Salah Nevres'in (1941) şiirleriyle altmışlı yılların sonlarına ve yetmişli yılların ortalarına doğru çağdaşlık anlayışına olan özelemlerini, yansıtabilmiştir. Ancak evlendikten sonra âdeta elini ayağını şiirden çeken, Nesrin Erbil, şiirde parıltılı günlerini geride bırakmıştır. Salah Nevres ile eski canlılığını, şiirde sürdürmeye tek başına çabalamıştır.

1980 yıllarından başlayarak yayın ve basımdaki tüm sıkıntı ve kıtlıklara rağmen Türkmen şiiri geniş ufuklara açılarak, öz pınarından içmeye devam etmiş ve kendi çağdaş şiirini yaratabilmiştir.

Yaratılan şiir içeriğiyle, açısı ile, ahengi ve motifiyle yüzde yüz Irak Türkmen toplumunun izini ve gerçeğini 1980 ve sonraları yazılan sayısız şiirlerde gösterilebilmiştir.

Bu dönemin en büyük özelliği daha önceleri edebiyat yaşamlarını okulsuzluk ve birçok nedenlerden dolayı Arapça ile sürdüren (Kahtan Hürmüzlü, İsmail İbrahim, Nusret Merdan, Hamza Hamamcı) gibi aydınların Türkçeye yönelmesidir.

Aynı bu dönemde şiirin yanı sıra öykü, piyes ve deneme alanlarında başarılı yapıtlar ortaya konulmuştur.

1980 ve sonrası yıllarda yaratılan çağdaş Türkmen şiiri, bir uyanış içindedir. Artık kendi kozası içinden dışa açılma eğilimi, isteğini ve başarısını çoktan göstermiş bulunmaktadır.

Bunun kuşkusuz en büyük nedeni, Türkmen aydınlarının, her şeyden önce Irak rejiminin tüm Araplaştırma politikasına karşın, dillerine sarılmaları, sevmeleri, yaşanan tüm yıkım ve asimlasyonlarına rağmen dillerine sahip çıkmaları yanında kendi dilleriyle övünüp, onur duymaları gelmektedir.

Bugün Irak'ta genellikle Türkmenleri ve özellikle aydınlarının kültürel alanda tüm yıkım ve yok edilme plânlarına rağmen şiirleriyle de bir var olma savaşı vermektedirler.

Türkmen şiirinin eriştiği çağdaşlık seviyesini, anlatım zenginliğini, içerik ve estetiğini gösteren, şiirlerin bir demetini *Türk Dünyası* dergisinin, sevgili okurlarına sunmayı, bir aylık görevi olarak görmekteyim.

KAHTAN HÜRMÜZLÜ

1936 Kerkük doğumlu. Ünlü Türk tiyatro sanatçısı, aynı zamanda Irak Türkmen tiyatrosunun kurucusu İsmet Hürmüzlü'nün kardeşidir.

Önceleri Arapça yazan şair 1980'den sonra Türkçe yazmaya başladı. *Uçmaktan Kendi Arzumla Ayrıldım* adında bir şiir kitabı var.

Geceleyen Gemi

Artık göçmek anı geldi
Geceleyen gemim kalkmalıdır limandan
Sallanan mendilleri görmek istemiyorum
Ne de gösteriden kopan kollar
Gemi benim gemimdir, ben kaptanım
Sevdiğim kadın bile eş olmasın yolculuğuma
Artık günü geldi onun elimde paslanmış
Zincirden yıllarca aradığım kurtuluşun
Gözlerinin dışında yaşam
Dar gelir bana, zor gelir duyularıma
Onu da yaralı özelemlerim kesinleştirir
Gemi benim gemim... ben kaptanıyım
Tıka basa... acılı şehri
Seviyordum, şimdi sevmiyorum
Gevşiyor gergin anılarımda
Öz başına kaldırımlar üstü
Çehreler vardı hani gördükçe hoşlanırdım
Kıvanç... huzur duyardım
Şimdi baltalıyorlar içimi
Bunalım duyuyorum rastladıkça

*İçtenliğimde volkanca korkunç bir ses
Depremcesine o yankılı ses
Bağırıyor yüzüme
Duyularım çivileniyor
Kulağım dolu durmadan doluyor kulaklarıma
Anlatıyor açıkçasına:
Tanrı sana sırtını dönderdi
Kalışına neden kalmadı
Bekleyişin yararı yok
Herkes bırakıp gitti
Sahne boş kaldı
Sevdiğin şarkı sustu
Şimdi duyduğun o davul sesi
Senin için değil artık... Senin için şimdi göçmek anıdır
Önünde deniz asumandan daha geniş
Kimi bekliyorsun? Kimin var?*

MEHMET MERDAN

1940 Kerkük doğumlu. Çağdaş Türkmen şiirini Arap aydınlarına tanıtmada büyük rolü vardır. Musul'da avukatlık yapan Mehmet Merdan'ın tek şiir kitabı var: *Öncesiz Ateşler* (1993).

Şiirler

*Sevinç için
Şiir yazmam
Bütün mısralarım
Kendine kıydı
Seni delicesine
Sevdiğim zaman*

* * *

*Mevsimlerin beşinci
mevsiminde*

Haftanın sekizinci
gününde
Yönlerin beşinci
yönünde
Yılların on üçüncü
ayında
Ayların otuz ikinci
gününde
Saatin yirmi beşinde
sen varsın

* * *

Bir gün gelir
sen de benim gibi
üşüyeceksin
temmuz ortasında
sen de
rüzgâr önünde
bir tüy gibi
titreyeceksin
rüzgârsız
bir günde.

* * *

Piryadi* mahlesinde
bir güvercin
asumana yükseldi
avcular ateş açtı
onu avlamak için
ölümden kaçarak
Korya**ya kondu.

* Piryadı: Kerkük'ün Musalla mahallesinde bir semt.

** Korya: Kerkük'ün ünlü bir semti.

İSMAİL İBRAHİM

1946 Kerkük doğumlu. Uzun yıllardan beri şiirle uğraşan şair hep yeni imge-lerin peşinde olmuştur. *Serin Suların Şarkısı* (1976) ve Arapça basılan *Çağdaş Türkmen Şairleri* (1992) adında iki kitabı vardır.

Elma

*Birinci elmayı yedim
Cennetten etti beni
ikinci elmayı yedim
dünyadan etti beni
üçüncü elmayı yesem
neden edecek beni?*

Çocuk

*Her gece yarısı
ağlar çocuğum
uyanırım ağlayışına
komşular bile uyanırlar
hasta değil yahu!
benim, senin gibi
dayanmıyor karanlığa.*

Şiirler**Ayıp**

*Bu ayıp o günah
Bu olur o olmaz
Diyebilenler mi kaldı?*

Soru

*Ruh ile cep
dolar mı hep bir anda?
Kesinlikle, hayır.*

Esmem dostum

*Beni yadından çıkarttın
Hâlâ elimdedir
Kapılarının
Anahtarları...!*

He Yoldaşım

*Dediklerime kulak asma
Sen bir gözlerime bak.*

Düş

*Düşlerim elimde bir kılıç
düşman rüzgârlara karşı
ah kardeşim
beni bağladılar
parçaladılar
düşlerimi, gözyaşlarımı
çırılçıplak sevdadan başka
bir şey bırakmadılar... bana.*

HAMZA HAMAMCIOĞLU

1946 Kerkük doğumlu. Birçok Türkmen aydını gibi önce Arapça yazmışsa da daha sonra ana dili olan Türkçeyi seçmiş. Roman, öykü ve denemeleri yanında şiir dünyasına *Yedinci Kadeh* (1989) adlı kitabı ile girdi.

Yedinci Kadeh

*Birinci kadehte:
yolcuyu yarı yolda koyacak
huysuz bir şoför olasım gelir*

* * *

*İkinci kadehte:
gül meme uçlarına konacak
ak bir kelebek olasım gelir.*

*Üçüncü kadehte:
dünya çocuklarınca koklanacak
bir demet nergis olasım gelir.*

*Beşinci kadehte:
her acıya bin pusu kuracak
ozan bir efe olasım gelir.*

*Altınca kadehte:
mahpusları öpüp kaçırarak
sarhoş bir polis olasım gelir.*

*Yedinci kadehte:
hey benim Türkmen huylu gönlüm hey
cehennemi silme dolduracak
günahkâr bir dev olasım gelir.*

İSMET ÖZCAN

1946 Kifri’de doğdu. 1994’te hayata veda etti. Kısa yaşamı boyunca, iki şe-ye sarsılmaz bir inançla bağlı kaldı: Türk milliyetçiliğine ve Türkmen kültür ve sanatına.

Basılan şiir kitabı *Şafak* (1990). (Nusret Merdan ve Mehmet Ömer Kazancı ile Birlikte)

Papatya

*papatya
papatya...
yüz yerinden vurulmuş
sonra gülen papatya
ben de bilirim
uğurlu bir rüzgârdır
ömrün ilkbaharı
aşk dağından eser ya*

yüreğinde şarkılar var
deniz yıldızları kadar
kanadında
yedi renkten örülmüş
sıcak ve geniş bir merhaba

Dünyayı okşar gibi
süt mavisî gözlerinde
pul pul gümüştü yağmurlar
gecenin kömürleşen bağına
boncuk boncuk düşer ya

papatya...

papatya
kalbi bin bir gözle yıkanmış
yine seven papatya
ben de bilirim
şafağın nikabı düşerken
çalkalanır yerin döl yatağı
yaşam kokar yaylalar
nasıl ki
ulu bir kışneme
alırsa yabanî kırsağı
ölesiye şahlanır
kocan dalların şehveti
ya şehrimin gurur dolu kuşları!!?
ne de güzel özgürlüğün
özgürlüğün pembe tülünü
götürürken
nice Horyat* yakarlar

* **Horyat:** Irak Türkmenlerinde yaygın olan, genellikle cınash olduğu hâlde rubailer şeklinde olan bir şiir tarzıdır.

kır çiçekleri üstüne
papatyam
benim de bir Horyat'ım var
öz üstüme yazmışam:
hara bakar
gül solsa hara bakar
meni bir namert vurup
al kanıp harapakar.

Türkmen huylu papatyam
günler sağır ırmaktır
duymaz insan sesini
akışında bilenmiş bıçaklar var
sarısını
yeşilini biçer ya

Ey deryalar kadar derin
sürmesi ıslak
badem gözlüm
ben de bilirim
dudağında ki hasretlik türküsünü
ne sen söyle
ne ben anlatayım
içim oldu allak bullak.

MEHMET ÖMER KAZANCI

1952 Kerkük doğumlu. Bağdat üniversitesi öğretim üyesi. Şiir kitapları: *Sana Doğru* 1979, *Şarkıca Konuşmak* (1984), *Cam Ardından Bir Öpüş* (1986) öykü ve *Türkmen Öykücülüğü* (1995) adı altında inceleme kitabı var.

– Yarısı sende kaldı, yarısı bende –

Nusret'e

Hüzünde ortaklık
sevinçte ortak
ekmeği sıcak sıcak
bölüşürdük ortasından
şekeri
tuzu
suyu
paylaştık kardeşçe
ve birlikte yaşadık
her aşkı, her duyguyu
birlikte bulaştık
sevgilere
birlikte arınırdık
kinlerden
birlikte beslerdik
umutları
o umutlar ki
yarısı sende kaldı
yarısı bende
çok şeyler düşündük... bilirsin
güzel... iyi...
ve hep insanlıktan yana.
arzularla çekilti tetiğimiz
düşlerimiz
dalga dalga
alay alay
yüzdü önümüzde
o düşler ki
yarısı sende kaldı
yarısı bende

Yakınmadan anlardım dertlerini
inanırdım ne deseydin
yakınmadan anlardın dertlerimi
inanırdın ne deseydim
birbirine kelepçeliydi kalplerimiz
birbirine
bağlıydı ellerimiz
o eller ki
birisi sende kaldı
birisi bende

Kaç yılbaşı geçirdik
karanlıkta
kaç çıra yaktık, kavıksız
kaç sini* dizdik
doğum günlerinde
çocukların
pastasız
cikletsiz
şerbetsiz
kibritler çaktık
yoksulluğun yüzüne
açlığımızı
şiirle avuttuk
yenilmedik
ısrar ile tırmandık
merdivenlerine yaşamın
o ısrar ki,
yarısı sende kaldı
yarısı bende...

* Sini: tepsi.

NUSRET MERDAN

1948 Kerkük doğumlu. Şair, öykü ve oyun yazarı. Arapçaya birçok Türk yapıtı çevirmiştir. Yapıtları *Kuşlarla Dostluk* (1983), *Günaydın Gece* öykü, (1985), *Balık Suda Yan Gider* deneme, (1987). *Iko*, adlı tiyatro oyunu Kerkük'te 1992'de sahnelenmiştir.

Kimlik

Ben 3660 nolu mülteci

uluslar arası sürgün;

Nusret Merdan

şair olduğumu

söyler dostlarım

bir kör bıçakla

boğazlarım

yalnızlığımı

bölerim bin parçaya

Kerkük'süz geçen gecelerimi

Ne denizin ortasında

ne de kıyısında

ne sevincin kucağında

ne de hüznün mateminde

uzakların, uzağında

bir sürgün ülkesindeyim

kuşlara dostum

avcıya düşman

Ne masalların içindeyim

ne de tasret türkülerinin

sıcaklığında

*Ne Kerkük'teyim
ne de Tuz'da*
kelepçelemiş beni kimsesizlik
yanarım tek başıma
sesimi duyan yok
Ateşlerin ortasında
hasretlerin okyanusunda
bir sürgün şairim ben.*

Makam

*Orhan Veli
Kerkük'te yaşasaydı
Dostum olurdu
Kuşkuzuz
Mısralar yazardı
Horyat'tan yana
Beyin kanamasından değil
Bir Türkmen kızının
Kahrından öldü elbet...!*

* **Tuz (Tuzhurmatı):** Kerkük'e bağlı ünlü Türkmen ilçesi.